

ВПЛИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТНК НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Очеретяна О. В., аспірантка

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

o.ocheretiana@kpi.ua

Ключовою тенденцією світової економіки є прискорення темпів глобалізації, що зумовлено міграцією капіталів, поглибленням поділу праці та спеціалізацій країн. Всі з цих процесів відбуваються за активної участі транснаціональних корпорацій (ТНК). Таким чином актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю дослідити вплив діяльності окремих ТНК у сфері сталого розвитку на світову економіку в цілому. Метою тез доповіді є здійснити аналіз ролі цих корпорацій у забезпеченні сталого розвитку та ідентифікувати виклики, з якими вони зіштовхуються при його досягненні.

За методологією ЮНКТАД до ТНК відносяться міжнародні компанії, що: 1) складаються з материнської компанії та філіалів не менше ніж у 2 країнах світу; 2) частка акціонерного капіталу в дочірньому підприємстві становить не менше 10% [1]. Однак, деякі науковці вважають такі критерії заниженими та відносять до ТНК лише ті компанії, що мають річний оборот не менше 100 млн доларів або не менше шести філій у різних країнах [2].

Беззаперечним є той факт, що ТНК генерують чверть світового валового продукту та становлять ядро світової економіки. Наприклад, найбільші 500 ТНК реалізують 95% фармацевтичної продукції світу, 80% електроніки та 76% продукції машинобудування [3].

Експансія ТНК набула особливо значних масштабів за останні десятиліття. Окремі компанії мають таку ж вагому роль на світовій арені, як і промислово розвинені країни. Існує думка, що саме ТНК розв'язують питання економічного і політичного перерозподілу світу. У країнах, де ТНК розміщують свої філії, вони активно долучаються до місцевого політичного, економічного та культурного життя. Такий підхід помітно перетинається з ідеями концепції сталого розвитку. Вплив ТНК на сталий розвиток можна прослідити, якщо визначити їхні впливи на всіх суб'єктів сталого розвитку. Перелік позитивних та негативних рис діяльності ТНК наведено на рисунку 1.

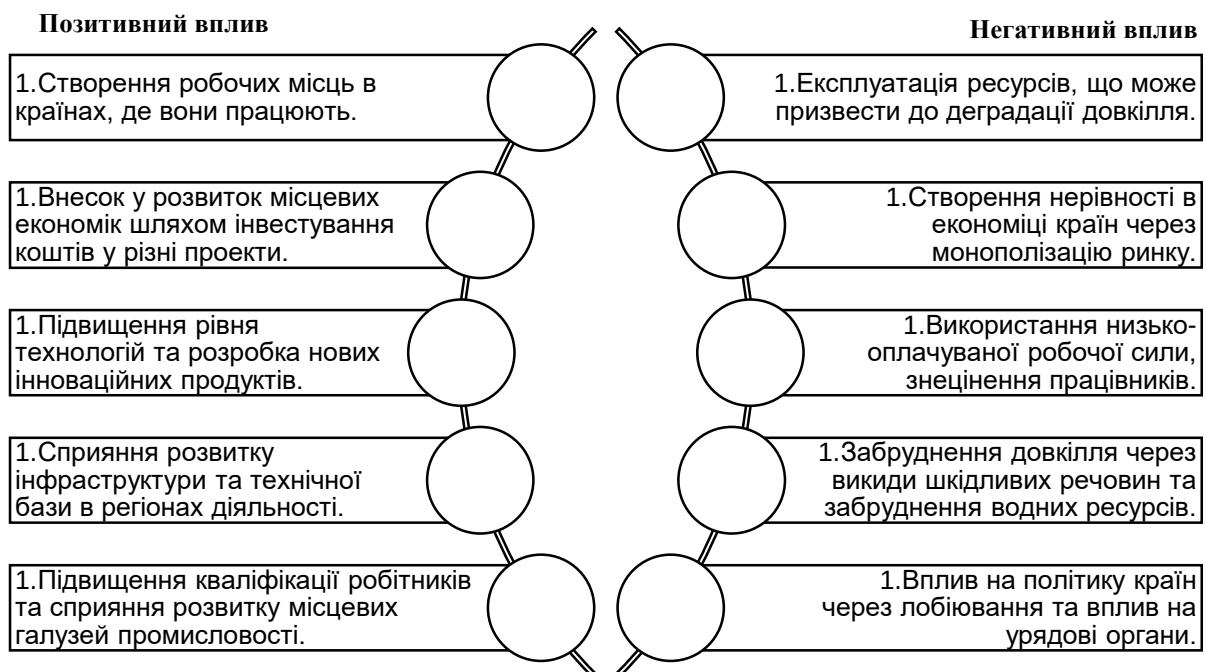

Рис. 1. Позитивні та негативні впливи діяльності ТНК

Джерело: складено автором на основі проаналізованої літератури [2;3;4;5;6]

Діяльність ТНК часто піддається критиці як така, що зловживає своїми можливостями та чинить негативний вплив на планету та людство. Яскравим прикладом негативного економічного виміру у забезпеченні сталого розвитку є лібералізація економіки, під впливом діяльності ТНК. По-перше, ТНК разом з транснаціональними банками витісняють з ринку значну частину малого і середнього бізнесу, що суперечить принципам вільної конкуренції. По-друге, в країнах, що розвиваються ТНК часто переймають вагомішу роль, ніж місцевий уряд та диктують власні умови взаємодії, що може суперечити державним та національним інтересам [4]. Наприклад, часто корпорації переносять свої шкідливі виробництва у менш розвинені країни, що посилює екологічну нерівність; або у країни, де дозволене працевлаштування

з більш раннього віку, що підвищує проблему експлуатації дитячої праці. Такі рішення не розв'язують проблеми сталого розвитку глобально, а лише посилюють їх.

З іншої сторони, діяльність ТНК характеризується високим рівнем технологічного прогресу, що позитивно впливає на динаміку вирішення проблем сталого розвитку. Як відомо, завдяки новітнім технологіям можна мінімізувати шкідливість виробництва, замінювати вичерпні природні ресурси у виробництві на альтернативні, полегшувати та робити більш безпечною людську працю.

Окрім інноваційних виробничих рішень ТНК активно впроваджують цифрові технології в усі операційні процеси. Фундаментом цифровізації діяльності ТНК стали великі дані, штучний інтелект, хмарні сервіси та інші прогресивні технології [6]. Розглядаючи ці процеси з точки зору сталого розвитку, варто виокремити позитивний вплив на соціальну складову (інтелектуалізація людської праці, розвиток управлінської сфери, зростання кількості та швидкості розповсюдження інформації) та екологічну складову (електронний документообіг замість паперового, цифровізація процесів, що зменшує витрати природних матеріалів та частку браку) [7]. Завдяки ТНК такі підходи до роботи поширюються по всіх країнах світу та витісняють старі неефективні підходи.

Ще одним прикладом позитивного впливу ТНК на сталий розвиток є перенесення знань в країни що розвиваються та професійний розвиток місцевих мешканців. ТНК активно розвивають інтелектуальний капітал своїх працівників та беруть участь у розвитку місцевого населення (особливо молоді), як такого що потенційно також буде працювати в компанії.

З огляду на описані вище позитивні та негативні впливи ТНК на сталий розвиток, можемо припустити, що широкий спектр можливостей, який відкритий для ТНК, повинен бути збалансований розширеним списком обов'язків. Корпорації повинні нести більше відповідальності за свою діяльність та спричинені нею впливи. Прикладом таких зобов'язань може стати обов'язкова імплементація стратегії сталого розвитку в кожному з регіонів, де ТНК здійснює свою діяльність, публічне звітування про свою діяльність, підвищений контроль та аудит з метою запобігання або виявлення будь-яких можливих порушень.

Отже, можемо зробити висновок, що ТНК мають потенціал забезпечити сталий розвиток, а саме підтримувати збалансований розвиток світової економіки, мінімізувати екологічний вплив своєї діяльності та бути корисними у вирішенні проблем суспільства. Однак, дії ТНК можуть також призвести до негативних наслідків для сталого розвитку, якщо їхні інтереси будуть протиставлені інтересам суспільства чи довкілля.

Наступним кроком даного дослідження може стати поглиблений аналіз діяльності ТНК окремих галузей для визначення найкращих практик та вузьких місць під час організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку для подальшого формування стратегії успішної імплементації діяльності ТНК в життєдіяльність суспільства в окремих країнах чи регіонах.

Список використаних джерел:

1. World Investment Report 2022: International Tax Reforms And Sustainable Investment — UNCTAD, United Nations. United Nations Publications. 2022. URL: <http://www.unctad.org/>
2. Савченко Е.О. Шляхи транснаціоналізації українських підприємств та стратегії взаємодії з ТНК. 2010, с. 349-353.
3. Шабліна Я.В. Транснаціональні корпорації – ядро інноваційного розвитку національної економіки. Проблеми науки: Інноваційно-інвестиційна діяльність. 2011. с. 22-29.
4. Войтко С.В. Транснаціональні корпорації: навч. посібник / Войтко С. В., Гавриш О. А., Корогодова О. О., Моїсеєнко Т. Є. КНУ ім. Ігоря Сікорського. Київ : НТУУ «КПІ», 2016. 210 С.
5. Руденко - Сударева Л. Феномен сталого розвитку та фінансово-економічної стабілізації транснаціональних корпорацій. Міжнародна економічна політика. 2007. Вип. 1 (6). с. 32-62.
6. Tulchynska, Svitlana, et al. "Applied Principles for Ensuring Economic Security of Economic Systems in the Conditions of Digitalization." WSEAS Transactions on Systems and Control 16 (2021): 600-609.
7. Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорний В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 9. С. 54–58.